

Älska din nässla så som dig själv

Sammanfattande betraktelser från Simon Jonegård

Jag tänkte försöka mig på en betraktelse och biosfärisk utblick åt det mer filosofiska hållet. Den bok som har gett mig kanske mest funderingar, och en av få böcker som jag har läst om från pärm till pärm, heter "En andra natur" och är skriven av den amerikanska filosofen och författaren Michael Pollan. I denna bok argumenterar författaren för att vi bör betrakta naturen som en trädgård. Det finns många sätt att förhålla sig till en trädgård, men oftast skapar man i trädgården en artrik plats med blommor, växter och träd, man skapar vackra och avslappnade miljöer, många har också en nyttoträdgård där man odlar grönsaker. En trädgård är med andra ord ofta en plats man ömt vårdar för nytta och nöje.

Just skapandet och vårdandet är centralt i synen på trädgården. Och det är det gröna skapandet och vårdandet som vi också bör ta med utanför trädgårdsstaketet, till skogarna och betesmarkerna, till de skyddade områdena och till grönytorerna i städerna. Jag blev särskilt glad igår när Bengt berättade för tjänstemannen från skogsvårdsstyrelse att betesmarken var hans stora trädgård! Att såga ned 30-åriga granar var ju då helt enkelt att rensa bort ogräs.

Jag har en slåtteräng på gården där jag bor utanför Bankeryd. På grund av topografin och en kontinuitet i hävd har ett stort antal slåttergynnade arter bevarats. I fjol var det tredje året som jag slog denna äng. I ängen plockar jag också bort ogräs, jag samlar fröer och plantor från omkringliggande marker. Jag går, ofta flera gånger i veckan, ned i ängen för att filosofera, plocka pinnar eller kika efter nya arter. Ibland ser jag på ängen som någon slags trädgård, eller ett landskapsrum jag vårdar så väl jag kan utifrån dess historiska och biologiska förutsättningar. Denna tanke är allt annat än ny. Linné jämförde ofta de vackra lövängarna han besökte med just trädgårdar. Han gjorde även denna liknelse om ängarna i Småland:

"...ängarne likna mer de härligaste lundar och blomster-rikaste trädgårdar, än det de sielfwe äro ... då man här sitter om sommartiden och hörer Gjökens samt de andre många särskilte foglars sång, insecternes pipande och susande, och tillika ser på de lysande och präktigt målade blommor..."

Men visst finns det ändå hos oss alla en skillnad i hur vi betraktar "naturen" innanför trädgårdens staket och utanför. I trädgården finns egentligen inga begränsningar i vilka arter vi planterar eller sår, de kan vara från andra sidan jorden och de kan sprida sig till även utanför trädgården utan större bryderier. I skogsbruket, och än mer i naturvårdsarbetet däremot är många så kallade exoter ofta tillståndspliktiga eller bannlysta. Synen på arternas roll är med andra ord väldigt olika – från experimentella element till naturliga inslag.

Inne i trädgården finns det också ett, ibland nästan påtvingat, krav att skapa nya miljöer, att experimentera med kombinationer av olika växter och färger, och även, som en ny rolig trend, att anlägga fjärlsträdgårdar och bygga vildbihotell. Att jobba i sin trädgård handlar med andra ord om ett kontinuerligt nyskapande. Inom naturvården har situationen fram tills nyligen varit den helt motsatta. Att tillföra arter eller nyskapa miljöer har tidigare nästan varit bannlyst.

Idag börjar dock detta synsätt luckras upp. *Kreotoper* är ett nytt begrepp som till skillnad från *biotoper* och är nyskapade livsmiljöer för biologisk mångfald, till exempel att i slättbygd

utnyttja vindkraftsverkens vägar som miljöer för ängsflora eller att göra kraftledningsgator till brynmiljöer. "Ekologisk ingenjörskap" har också blivit mer och mer accepterat och därmed ett synsätt kring att vi faktiskt får skapa nya miljöer, vilka – och det bör sägas – ofta leder till att historiskt värdefulla strukturer och arter också bevaras. Under dessa två dagar har också många goda exempel på hur man kan återskapa och nyskapa värdefulla miljöer framförts. Diskussioner om hur man gör sådana kommer säkert att fortsätta.

Vart kommer då biosfärområdet in i bilden? Biosfärområden hör till Unesco:s vetenskapliga program "Man and the Biosphere Programme". I biosfärområdena ska relationen mellan människan och biosfären, som är den levande delen av jorden, stå i centrum. Och att människan har en nyckelroll i att skapa hållbara ekosystem är det centrala i ett biosfärområde. Skillnad finns gentemot de gamla nationalparkerna som ofta beskrivs som folktomma naturlandskap. Jag skulle lite tillspetsat vilja säga att biosfärområdena är nationalparker för 2000-talet, eller "nationalparker version 2.0".

Stockholm Resilience Center har myntat begreppet "Antropocen". Med detta menas att vi idag lever i en era där människan påverkar **hela** jordklotet, dess biosfär, atmosfär och geosfär. Vi måste med andra ord börja betrakta hela planeten som en trädgård, en *andra natur* där vi människor också har ansvaret att skapa hållbara förvaltningsformer.

I biosfärområdena är detta ansvar särskilt utpekad. Här är det tydligt att det är människan som skapar och vårdar den biologiska omgivning vi ärvt från tidigare släkten, och lånat från framtida generationer. I veckan gick jag i ängen och rev lite mossor, med min två veckor gamla dotter Anna på magen. Hon är den sjunde generationen på Granshult. Amerikas ursprungsbefolkning i har ett talesätt att man ska tänka sju generationer framåt i viktiga beslut. För mig har Anna blivit en påminnelse om denna viktiga men oerhört svåra tanke, vilka behov har Anna och kommande sex generationer? För att återkoppla till biosfärområden så har Östra Vätterbranterna möjlighet att bli ett område där ett mer långsiktigt perspektiv kan få råda.

För bara några veckor sedan presenterade Johan Rockström på Stockholm Resilience Center tillsammans med flera andra internationellt erkända forskare en ny definition av begreppet hållbar utveckling i tidskriften Nature. Den lyder:

"En utveckling som möter de nuvarande behoven samt skyddar jordens livsuppehållande system, som nuvarande och framtida generationer är beroende av."

Denna skiljer sig något från den klassiska definitionen av hållbar utveckling från 1987 genom att den sätter ned foten och säger att den sociala och ekonomiska utvecklingen är *beroende av*, inte likställt med, de ekologiska systemen. Vad som känns väldigt bra är att vi i och med bildandet av den ideella biosfärföreningen för Östra Vätterbranterna diskuterade grundligt hur vi såg på vad en hållbar utveckling är i vårt biosfärområde. Och vi landade i en liknande slutsats, helt ovetandes om Natureartikeln, att landskapet och ekosystemen är basen för vårt sociala och ekonomiska välbefinnande på lång sikt.

Sammanfattningsvis kan alltså Östra Vätterbranterna betraktas som en 100 000 hektar stor trädgård, där vi alla är trädgårdsmästare med ett ansvar att skapa och vårda biosfären för framtida generationer.